

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 9 febr. 1932 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om införande av republikanskt statsskick.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 108, har herr *Nerman* hemställt, »att riksdagen ville hos regeringen begära utredning och förslag om införande av republikanskt styrelseskick i Sverige».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet hyser den uppfattningen, att skäl saknas att till övervägande upptaga den väckta frågan om en förändring av statsskicket, och får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1932.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar *Reuterskiöld*, *Sävström*, *Strömberg*, *David Bergström*, greve *Spens*, *G. W. Hansson*, *Sundberg*, *Vennerström*, *Mellén*, *Valfrid Eriksson*, *Åkerberg*, *Engberg*, *Jansson* i Edsbäcken, *Persson* i Trängen, *Hallén**, *Anderson* i Norrköping, *Holmström*, *Norling* och *Sandwall*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1:o) av herr *Reuterskiöld*, som anfört:

Formellt har utskottet visserligen kunnat, enligt praxis, mottaga föreliggande motion, men då densamma icke kan genom någon riksdagens åtgärd

föranleda något som helst lagligt förverkligande, har jag ej heller för min del kunnat ansluta mig till utskottets formulering av dess avstyrkande. Enligt vår svenska rätt är konung icke berättigad att abdikera och ej heller på annat sätt berättigad att medverka till konungadömet avskaffande. Han likaväl som hans rådgivare äro härifrån även av sin ed förhindrade, och ej ens vid tronskifte, innan försäkran avgivits, vore sådant lagligen möjligt, då i ty fall kronan automatiskt överginge till annan, så länge någon tronföljdsberättigad funnes, och då därefter riksdagen vore, enligt grundlagen, pliktig att, med gällande regeringsforms bibehållande (RF § 94), utse ett nytt konungahus. Ej ens om försäkran och eder avskaffades, skulle förhållandet bliva ett annat, då dessa icke skapa några nya förpliktelser, utan endast bekräfta förpliktelser, som uppstå i och med övertagandet av kronan, respektive rådgivarkallet. Grundlagen har icke heller skapat konung och riksdag, vilka ej i den hava sin rättsgrund, utan de utgöra tvärtom de faktiska realiteter, på vilka grundlagen själv vilar och av vilka den beror. Grundlagens föreskrifter (RF § 81) att grundlagarna ej kunna ändras eller upphävas utan genom konungs och två lagtima riksdagars beslut innebär uppenbarligen blott att, om ändring skall göras, den skall ske i viss ordning, varemot frågan, vilka ändringar må kunna beslutas, helt och hållet beror av andra omständigheter. Till och med ett formellt upphävande av RF § 1, vilket vore möjligt, kunde blott innebära, att konungadömet icke längre där omtalades, men dess existens bleve då, lika som nu, beeroende icke av sagda stadgande, utan av det faktiska förhållandet att konung funnes och icke kunde lagligen avstå kronan. Stadgandet i RF § 1 (»skall») är icke imperativt, utan futuralt, icke konstitutivt, utan deklarativt, och kan därför bestå eller omskrivas eller upphävas, utan att konungadömet faktiska realitet därför upphör; däremot kan icke på laglig väg, d. v. s. utan brytande av bestående förpliktelser, i detta lagrum insättas exempelvis ett stadgande, att regeringssättet skall vara republikanskt. Då alltså en ändring av statsskicket till republik alltid innebure en revolutionär akt, har jag ansett utskottet helt kort böra för riksdagen anmäla, att motionen icke kan efter utskottets tanke till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) av herrar *Sävström, Strömberg, G. W. Hansson, Vennerström, Åkerberg, Engberg, Hallén* och *Norling*, som ansett att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet håller före, att den republikanska statsformens företrädare framför den ärftliga monarkien väsentligen ligger däri, att statschefen utses genom val. Något bärigt skäl att med avseende på statens högsta ämbete tillämpa en ärftlighetsprincip, vilken skulle betraktas som både orimlig och äventyrlig i fråga om varje annat statsämbete, kan icke förebibras. Det republikanska statsskickets större ändamålsenlighet synes utskottet för övrigt ha bekräftats genom de utomordentligt stora landvinningar detta statsskick gjort under de senare åren. Utskottet finner det därför både nyttigt och önskvärt, att en utredning kommer till stånd, som dels klarlägger statschefens konstitutionella befogenheter i olika republikanska stater, dels undersöker vilken utgestaltung ett

svenskt republikanskt statsskick bör ha, där, utan ändring av vårt nuvarande statsskicks faktiska, genom parlamentarismens praxis hävdvunna maktfördelning, ärftligheten ersättes med valbarheten som princip för statschefens utseende.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående statschefens konstitutionella maktställning i vissa främmande länder med republikansk författning under jämförelse med vårt gällande statsskick samt rörande de författningsändringar, som erfordras för sådan omgestaltning av vårt statsskick, att statschefen utses genom val.

3:o) av herr *David Bergström*, vilken ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Erfarenheten har lärt att när förändringar av statsskicket genomföras i ett land, detta gemenligen sker på andra vägar än de parlamentariska. Uteslutev bör emellertid, såsom också våra grundlagar giva vid hand, ej vara att även frågor av detta slag handläggas och lösas i laglig och fredlig ordning, därest förhållandena och en utbredd folkmening kräva deras upptagande.

Då för närvarande så ej kan sägas vara händelsen, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.
